

Radana a Jiří Waldovi

„Fantazie láme pouta otroctví a je-li tvořivá,
je dobrým základem pro lepší svět.“
To je motto všech projektů,
u jejichž zrodu ti dva stáli.
Radana a Jiří Waldovi jsou velmi svobodní.

Začalo to před dvanácti lety, když se přes Moravu přehnala povodeň. Vzpomínáte na rok 1997 a záběry ze zničených Troubek, Hranic, Olomouce? Léto pak na Moravu přineslo nebezpečné plísň. Radana a Jiří Waldovi tehdy získali s pomocí řady podniků sto čističek vzduchu a rozvezli je do stovky ložnic v postižených dětských domovech. „Objeli jsme celou Moravu. A byli šokováni. Ne kvůli tomu, co provedla voda, ale kvůli dětem. Vlastně jsme do té doby netušili, kolik jich musí žít v ústavech. Je to šílené číslo! Ze statistik také vyplývá, že mnoho z těchto dětí nenalezne v dospělosti pořádné zaměstnání a nevytvoří si normální zázemí. Jak jim můžeme pomoci? Takové otázky nás dovedly až k projektu Uměním ke svobodě,“ říká Jiří Wald.

Následujících osm let se Waldovi snažili těmto dětem pomoci. Společně s francouzskými a českými přáteli opravili starobylostí pevnost Audoubert v jižní Francii a vytvořili inspirativní oázu. Děti ze dvou českých dětských domovů sem jezdily pravidelně každé léto, poznávaly zemi a přitom se učily fotografovat, malovat, kovat nebo hrát divadlo pod vedením umělců, které Waldovi také přizvali. „Jejich prostřednictvím děti mohly rozvíjet vlastní tvořivost,“ doplňuje Jiří. „Právě představivost a tvořivost potřebují, aby se dokázaly jednou uplatnit a zlepšit život sobě i ostatním.“

Od projektu Uměním ke svobodě, který se v letošním roce stěhuje z finanč-

ních důvodů do Jizerských hor, byl jen krůček k Orbis Pictus aneb... Tak Waldovi společně s výtvarníkem a hudebníkem Petrem Niklem nazvali první interaktivní výstavu, se kterou od roku 2006 objeli celou republiku, část Evropy a dobyli i kanadský Vancouver.

Netradiční expozice naplňuje ono heslo „uměním ke svobodě“, což není žádná fráze. Stačí nahlédnout a pochopíte. To není výstava, kde lidé způsobně přecházejí od jednoho objektu ke druhému a mluví šeptem, ale přesně naopak. Tady ohmatávají, hladí, vyluzují zvuky, baví se s kaleidoskopem, s fontánkou... Prostě si hrají. Nadšeně a všichni, děti i dospělí. A jistě si budou hrát i v Labyrintu světla, který manželé Waldovi s Petrem Niklem, Ondřejem Smeykalem a dalšími výtvarníky připravili pro pražské Eko-technické museum v Bubenci.

Orbis Pictus aneb... uchvátí italskou Florencii (nahore), nadchl Prahu (vpravo) a pak doslova dobyl kanadský Vancouver (dole). Právě v této době cestuje expozice po Beneluxu.

Proč to všechno, prosím, podnikáte? Vždyť je to organizačně náročné a finančně jakbysmet. To se vás asi lidé často ptají, ne?

Jiří: „Když už člověk jednou je, tak má koukat, aby byl. A když kouká, aby byl, a je, tak má být to, co je, a nemá být to, co není, jak tomu v mnoha případech je.“ Tenhle moudrý citát Jana Wericha měla řada z nás vyvěšený nad svým pracovním stolem – a to po celou dobu husákovského oblbování. Bylo to vlastně takové očkování, díky němuž se člověk stával imunním proti totalitnímu režimu. Jan Werich nás vybízel k odvaze být sám sebou a nebát se rozvíjet to, co nám dala příroda do vínku. Vybízel k pěstování tvořivosti, neboť si, jako mnozí před ním i po něm, uvědomoval nebezpečí zblbnutí z pohodlného konformismu. Ne proto, že by tu domnělou pohodu života z něho plynoucí lidem nepřál, ale jistě proto, že si uvědomoval, že jim nepřináší skutečnou radost, která je pro překonávání strastí života nezbytná. Werich lidi upozorňoval, že o tvořivost je zapotřebí pečovat, nechť jí-li ztratit svobodu. Právě o tu v našich projektech jde a pro ni to děláme.

Co vám to samotným osobně ještě dává?

Radana: Setkávání s dětmi z dětských domovů mi činilo velké potěšení. A činí stále. Protože to nebylo jen léto, kdy jsme byli spolu, ale děti se na nás obracely i během roku, některým z nich jsme pomohli najít práci, uplatnění. Všichni jsou s námi dál v kontaktu, vracejí se. To mi jasně signalizuje, že se tenhle projekt nemínul účinkem a že to, co děláme, má smysl. Tohle vědomí mi samozřejmě hodně dává i osobně pomáhá.

A proč ty hravé výstavy?

Radana: Víte, je to pokaždé ohromující pocit: přijdu do nové expozice a vidím množství lidí nejrůznějšího věku, nejrůznějších povolání, kteří jsou najednou

Není nám lhotejně, kde a jak žijeme. A v jaké společnosti.

Radana a Jiří Waldovi

se po několikaletém pobytu v jižní Francii vrátili domů a v Čechách se věnují především projektům zaměřeným na neziskové organizace (řada projektů získala národní i zahraniční ocenění). Jak sami říkají, v soukromém i profesním životě jsou dokladem fungování synergie: „Úžasného efektu, který nastává, když se dvě síly setkají takovým způsobem, že velikost toho, čeho dosahují společně, mnohonásobně přesahuje součet toho, čeho by dosáhly každá zvlášť.“ Waldovi v tomto duchu vychovali a vychovávají svých pět dětí a princip synergie se snaží uplatňovat i ve všech projektech.

všichni jakoby stejní. Všichni se totiž právě uvolnili, odložili kravaty, mobily i starosti, a teď si hrají. A radují se. Úžasná atmosféra. Doma i v zahraničí.

Myslíte, že si tu radost dovedou odnést domů?

Radana: O tom nepochybuji. Určitě je to zaujalo, vyvedlo ze zaběhaných cestiček a způsobů, obohatilo je to.

Výstava je určitě skvělý impulz. Ale když v sobě tu radost neumíte pěstovat, za pár dní zase zapadnete do konzumního stereotypu.

Jiří: Narodíme se a naše okolí se zpravidla hned začne snažit, abychom byli něco jiného, než doopravdy jsme. Člověk si na to nějak zvykne. Je málo těch, kteří později naleznou odvahu zkoumat, nejsou-li někým úplně jiným, než kým se narodili. A ještě méně je těch, kteří odolají onomu výchovnému procesu a do dospělosti vejdou jsouce skutečně sami sebou. Takových lidí není mnoho, jsou

jiní, pro ostatní zpravidla divní a nemají to v životě jednoduché. Proto se mezi ně ostatní nehrnou. Totalitní systémy takovým lidem nepřejí, neboť narušují jednobarevnost. Jsou na překážku při pohodlném ovládnutí mas. Tyto systémy vytvářejí řadu nástrojů směřujících k potlačování tvůrčích schopností jednotlivců. V demokratických systémech se o potlačování tvořivosti stará zpravidla blahobyť.

To je přece jen příjemnější způsob...

Jiří: ... ale výsledek je úplně stejně smutný, bohužel. Když se v lidech ubíjí tvořivost, je to vždycky špatně. Tvořivost je bohatstvím společnosti, předpokladem radostného života a nikdo nemá právo upírat lidem možnost ji rozvíjet. Naopak, přirozenou snahou každé vlády by mělo být zajištění dostatku financí pro kulturu, která posiluje představivost a tvůrčí schopnosti člověka systematicky a celoživotně. Ano, nestačí jen jeden nahodilý impulz. A nestačí jen aktivity několika soukromníků. Moudrá vláda

Jen pozor, aby *ve zdravém těle* zbyl ještě nějaký duch!

V jihofrancouzském Audabiaku trávily děti z dětských domovů každé prázdniny

by měla mít na paměti, že na síle tvořivé vrstvy společnosti závisí prosperita země.

Předpokládám, že státní dotace – máte-li je vůbec – neuhradí náklady spojené s výstavami. Anebo se mýlím?

Jiří: Stát nás podporuje, ale velmi málo, přestože jej významně reprezentujeme i v zahraničí. Naše interaktivní expozice přitahuje všude tisíce lidí, o výstavách se vede i rozsáhlá následná komunikace. Zadáte-li si v internetových vyhledávacích Google nebo Seznam heslo „Orbis pictus aneb“, pochopíte, že jde skutečně o nový fenomén – a my se ho samozřejmě snažíme co nejvíce lidem zpřístupnit. Do Labyrintu světla v Praze mají třeba všechny děti do 15 let vstup zdarma. Je tedy jasné, že příjmy ze vstupenek nemohou pokrýt naše náklady. Podle mého názoru by takovéto kulturní projekty měly být hrazeny třetinou ze státních dotací, třetinou ze soukromých zdrojů a třetinou z činnosti vlastní, třeba z prodeje vstupenek. To bych považoval za ideální, moudré a spravedlivé.

Pak by se možná nedostávalo státních peněz pro jiné aktivity...

Jiří: ... třeba pro sport, že?

Co máte proti sportu?

Je v pořádku, že se takovou měrou podporuje, ve zdravém těle má být přece zdravý duch. Ale pozor! Aby to pak nebylo jenom o tom těle, aby pak vůbec ještě nějaký duch v lidech zbyl.

Teď trochu přeháníte.

Nepřeháním. Já se bojím. Některé navrhované modely financování kultury v Čechách jsou smutným dokladem toho, že ti, kteří je navrhují, vůbec nevědí, o čem kultura je a proč existuje. Vždyť přece prostorem pro naši tvořivost je právě kultura a pečovat o ni znamená rozvíjet tvořivou vrstvu našeho světa. Bez ní není život možný! O tom jsem přesvědčen.

Ještě stále v Čechách neexistují osvětlení sponzoři?

Radana: Je jich zoufale málo. Dnes ne najdete sponzory, ale spíš hledáte partnery, kterým můžete nabídnout propa-

gaci, a oni pak zváží, do jaké míry je pro ně akce zajímavá a zda na ni dají peníze. Většina velkých společností má případně vlastní projekt, který financuje a díky němuž se také zviditelňuje, a nemá potřebu podporovat jiný. Je-li však pro podniky jediným kritériem míra zviditelnění, potom projekty, které jsou mimo tzv. mainstream, nemají šanci. A to je moc špatné.

Jiří: Největším partnerem projektu Umění ke svobodě je česká firma Mucos Pharma CZ, ve střední a východní Evropě distribuující Wobenzym. Zcela zásadním partnerem pro expozice projektu Orbis pictus aneb... v Čechách je také Komerční banka. Bez jejího partnerství by realizace těchto expozic v Praze, Brně, Kroměříži, Opavě, Ostravě a nyní opět v Praze nebyla vůbec myslitelná.

Ostatní firmy se chovají – dá se říct – prostě pragmaticky, když sázejí na fotbalová utkání, která sledují miliony lidí v televizi....

Jiří: Trvám na tom, že se chovají neprozřetelně! Každý podnik by si měl uvědomit, že pokud nebude u lidí – svých zákazníků – rozvíjet představivost, dříve nebo později bude mít potíže. To nakonec platí i pro každou vládu.

Sami jste roky podnikali, víte, kolik sil to stojí. Znovu se ptám, kde berete ještě energii na organizování takových projektů, jako je Labyrint světla?

Jiří: Není nám lhostejné kde, jak žijeme. V jaké společnosti. A je nám jasné, že čím více kreativních lidí nás obklopuje, tím lépe a radostněji se nám všem žije. Dílo jako výsledek tvorby může přece pocházet z různých oblastí lidské činnosti, není výlučně záležitostí malířství, sochařství, divadelnictví nebo básnictví, tedy umění, nýbrž rodí se všude tam, kde jsou lidé činní a připravení reagovat na tvůrčí podněty. A to může být také třeba v kuchyni, v autodílně, ve školách, v laboratořích... ■